

ΑΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΣΩΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΗΜΑΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ ΑΥΤΟΥ

Απόδοση εις τὴν νέα Ἑλληνική: Αρχιμανδρίτης Δωρόθεος Πάπαρης

Εἰσαγωγή - Περίληψη

Ὁ λόγος αὐτός, ὅπως καὶ ὁ «Κατὰ Εἰδώλων», γράφηκε περὶ τὰ ἔτη 317-319 μ.Χ. Σ' αὐτὸν ἐξετάζεται τὸ μεγάλο γεγονός τῆς σαρκώσεως τοῦ ἄσαρκου Λόγου τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ λόγου ἀναλύεται ὁ διπλὸς σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου: α) ἡ ἐπιστροφή τῆς ἀνθρωπότητος στὴν κατάσταση τῆς ἀθανασίας ποὺ ἀπωλέσθηκε λόγῳ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος· καὶ β) ἡ ἀπόδοση στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἰκανότητος νὰ γνωρίσουν τὸν ἀληθινὸ Θεό.

Στὸ δεύτερο μέρος τοῦ λόγου περιγράφει τὰ μέσα μὲ τὰ ὅποια ἐπιτυγχάνεται ὁ διπλὸς σκοπὸς τῆς ἐνανθρωπήσεως: εἶναι τὰ θαυμαστὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασή του.

Στὸ τρίτο μέρος τοῦ λόγου ἀνασκευάζονται οἱ ἀντιρρήσεις τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἑλλήνων (εἰδωλολατρῶν) γιὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου. Οἱ ἀντιρρήσεις τῶν Ἰουδαίων ἀνασκευάζονται ἀπὸ τὴν προφητικὴ τους παράδοση. Οἱ ἀντιρρήσεις τῶν εἰδωλολατρῶν ἀνασκευάζονται μὲ λογικὰ ἐπιχειρήματα. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος τονίζει ὅτι τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν εἶναι ἀπρεπὲς γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ. Ποιὸ καλύτερο σκεῦος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο ὑπῆρχε γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Λόγου;

Τέλος, στὸν ἐπίλογο ὁ συγγραφεὺς τονίζει ὅτι γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῆς διδασκαλίας γιὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Σωτῆρα χρειάζονται δυὸ πράγματα: μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ βίος ἀγνός.

Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου παίζει τὸν σπουδαιότερο ρόλο γιὰ τὴν δημιουργία, τὴν κτίση καὶ τὸν ἄνθρωπο. Ὁδηγεῖ στὴ θέωση, ὅπως μὲ ἔμφαση θεολογεῖ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος: «Ὁ Λόγος ἐνανθρώπησε, γιὰ νὰ θεοποιηθοῦμε ἐμεῖς». Αφορᾷ τὸ νόημα καὶ τὸν στόχο τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ζωῆς μας.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ	Νεοελληνική απόδοση
<p>1. Αὐτάρκως ἐν τοῖς πρὸ τούτων ἐκ πολλῶν ὀλίγα διαλαβόντες, περὶ τῆς τῶν ἔθνῶν περὶ τὰ εἶδωλα πλάνης καὶ τῆς τούτων δεισιδαιμονίας, πῶς ἐξ ἀρχῆς τούτων γέγονεν ἡ εὐρεσις, ὅτι ἐκ κακίας οἱ ἄνθρωποι ἑαυτοῖς τὴν πρὸς τὰ εἶδωλα θρησκείαν ἐπενόησαν· ἀλλὰ γὰρ χάριτι Θεοῦ σημάναντες ὀλίγα καὶ περὶ τῆς θειότητος τοῦ Λόγου τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς εἰς πάντα προνοίας καὶ δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ ὅτι ὁ ἀγαθὸς Πατὴρ τούτῳ τὰ πάντα διακοσμεῖ καὶ τὰ πάντα ὑπ' αὐτοῦ κινεῖται καὶ ἐν αὐτῷ ζωοποιεῖται· φέρε κατὰ ἀκολουθίαν, μακάριε καὶ ἀληθῶς φιλόχριστε, τῇ περὶ τῆς εὐσεβείας πίστει, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου διηγησώμεθα, καὶ περὶ τῆς θείας αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιφανείας δηλώσωμεν· ἦν Ἰουδαῖοι μὲν διαβάλλουσιν, Ἕλληνες δὲ χλευάζουσιν, ἡμεῖς δὲ προσκυνοῦμεν· ἴν' ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς δοκούσης εὐτελείας τοῦ Λόγου μείζονα καὶ πλείονα τὴν εἰς αὐτὸν εὐσέβειαν ἔχης. Ὅσω γὰρ παρὰ τοῖς ἀπίστοις χλευάζεται, τοσοῦτ' ἄλλο μείζονα τὴν περὶ τῆς θεότητος αὐτοῦ μαρτυρίαν παρέχει· ὅτι τε ἂν μὴ καταλαμβάνουσιν ἄνθρωποι ὡς ἀδύνατα, ταῦτα αὐτὸς ἐπιδείκνυται δυνατὰ· καὶ ἂν ὡς ἀπρεπῆ χλευάζουσιν ἄνθρωποι, ταῦτα αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ ἀγαθότητι εὐπρεπῆ κατασκευάζει· καὶ ἂν σοφισζόμενοι οἱ ἄνθρωποι ὡς ἀνθρώπινα γελῶσι, ταῦτα αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει θεῶν ἐπιδείκνυται, τὴν μὲν τῶν</p>	<p>Εἶναι αρκετά αυτά τα λίγα από τα πολλά που αναπτύξαμε, πρὶν ἀπὸ τον τωρινό μας λόγο, για την πλάνη και τη δεισιδαιμονία των εθνικῶν στην ειδωλολατρία· εἶπαμε με ποιό τρόπο ἀπὸ την ἀρχή ἐγινε ἡ ἐπινόηση των ειδῶλων· ἀπὸ την κακία τους οἱ ἄνθρωποι ἐφτιαξαν αὐτή τη θρησκεία. Με τη χάρη βέβαια του Θεοῦ, μας δόθηκε ἡ ευκαιρία να πούμε λίγα και για τη θεότητα του Λόγου του Πατέρα, ἀλλὰ και τη δύναμη και πρόνοιά του για ὅλα. Ο πανάγαθος Πατέρας με το Λόγο του φροντίζει το σύμπαν· ὅλα κινούνται και παίρνουν ζωή ἀπ' αὐτόν. Στη συνέχεια, λοιπόν, ἀγαπητέ μου, γνήσιε φίλε του Χριστοῦ, θα σου διηγηθῶ για την ἀληθινή πίστη και την ἐνανθρώπηση του Λόγου· ἐπιπλέον, θα σου πω με λεπτομέρειες για τη ζωή του Λόγου πάνω στη γη (θεῖα ἐπιφάνεια). Οἱ Ἰουδαῖοι βέβαια την συκοφαντοῦν, ἐνῶ οἱ ειδωλολάτρεις την ἐμπαίζουν· ἐμεῖς ὁμως την προσκυνάμε. Συμβαίνει το ἐξῆς: φαινομενικά οἱ χλευαστές ἐξευτελίζουν το Λόγο· ἐσύ ὁμως (και κάθε εὐσεβῆς) αποκτᾶς περισσότερη και μεγαλύτερη εὐλάβεια στο πρόσωπό Του. Διότι, ὅσο οἱ ἀπίστοι Τον χλευάζουν, τόσο μεγαλύτερη ἀπόδειξη της θεότητάς Του παρέχει. Και ὅσα οἱ ἄνθρωποι δεν ἀντιλαμβάνονται, ἐπειδὴ τα θεωροῦν ἀδιανόητα, Αὐτὸς ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὰ εἶναι κατορθωτά. Ὅσα ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι τα χλευάζουν ὡς ἀπρεπῆ, Αὐτὸς αὐτὰ τα καθιστᾶ εὐπρεπῆ με την καλωσύνη του. Ὅσα οἱ ἄνθρωποι με τις ἐξυπνάδες τους τα κοροϊδεύουν ὡς ἀνθρώπινα, Αὐτὸς αὐτὰ με τη δύναμή του τα παρουσιάζει</p>

ειδώλων φαντασίαν τῇ νομιζομένη ἑαυτοῦ
εὐτελείᾳ διὰ τοῦ σταυροῦ
καταστρέφων, τοὺς δὲ χλευάζοντας καὶ
ἀπιστοῦντας μεταπίθων
ἀφανῶς ὥστε τὴν θεϊότητα αὐτοῦ καὶ
δύναμιν ἐπιγινώσκειν.
Εἰς δὲ τὴν περὶ τούτων διήγησιν, χρεια τῆς τῶν
προειρημένων μνήμης·
ἵνα καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐν σώματι φανερώσεως
τοῦ τοσοῦτου καὶ
τηλικούτου πατρικοῦ Λόγου γινῶναι δυνηθῆς,
καὶ μὴ νομίσης ὅτι
φύσεως ἀκολουθία σῶμα πεφόρεκεν ὁ
Σωτὴρ· ἀλλ' ὅτι ἀσώματος ὦν
τῇ φύσει, καὶ Λόγος ὑπάρχων, ὅμως κατὰ
φιλανθρωπίαν καὶ
ἀγαθότητα τοῦ ἑαυτοῦ Πατρός, διὰ τὴν ἡμῶν
σωτηρίαν, ἐν
ἀνθρωπίνῳ σώματι ἡμῖν πεφανέρωται.
Πρέπει δὲ ποιουμένους ἡμᾶς τὴν περὶ τούτου
διήγησιν, πρότερον περὶ
τῆς τῶν ὄλων κτίσεως καὶ τοῦ ταύτης
Δημιουργοῦ Θεοῦ εἰπεῖν, ἵνα
οὕτως καὶ τὴν ταύτης ἀνακαίνισιν ὑπὸ τοῦ
κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτῆν
δημιουργήσαντος Λόγου γεγενῆσθαι ἀξίως ἅν
τις θεωρήσειεν· οὐδὲν
γὰρ ἐναντίον φανήσεται, εἰ δι' οὗ ταύτην
ἐδημιούργησεν ὁ Πατήρ, ἐν
αὐτῷ καὶ τὴν ταύτης σωτηρίαν εἰργάσατο.

θεϊκά. Από τη μια, διαλύει την
φαντασμαγορία των ειδώλων με την
ανθρώπινη ταπείνωση του εαυτού του
πάνω στο σταυρό· κι από την άλλη,
μεταστρέφει μυστικά αυτούς που χλευάζαν
και απιστούσαν· τους κάνει να προσκυνούν τη
θεότητα και τη δύναμή του.
Για τη διήγηση αυτή (της ενανθρωπήσεως του
Λόγου), πρέπει να θυμάσαι τα
προηγούμενα (σχετικά με την ειδωλολατρία).
Έτσι, θα μπορέσεις να κατανοήσεις την αιτία
της πρόσληψης του ανθρωπίνου
σώματος από τόν τόσο μεγάλο και σπουδαίο
Λόγο του Θεού Πατέρα· ακόμη, να
μη νομίσεις ότι ήταν κάτι το φυσιολογικό η
ενσάρκωση του Σωτήρα. Διότι,
αυτός που είναι ασώματος και Υιός Λόγος του
Πατέρα, εξαιτίας της αγάπης και
καλωσύνης του Πατέρα του σε μας, για τη
σωτηρία μας, δέχεται να
περιβληθεί ανθρώπινο σώμα και να
φανερωθεί.
Πριν όμως διηγηθούμε την ιστορία της
ενανθρωπήσεως, πρέπει πρώτα να πούμε
για τη δημιουργία του σύμπαντος και για το
Δημιουργό Θεό του. Έτσι, θα μπορεί
κάποιος δικαιολογημένα ν' αποδώσει στο
Λόγο και την αναδημιουργία
του κόσμου, του οποίου είναι και ο αρχικός
δημιουργός. Τίποτε το αντιφατικό
δεν υπάρχει: μ' Αυτόν που ο Θεός Πατέρας
έφτιαξε τον κόσμο, μ' Αυτόν
καταστρώνει τώρα και το σχέδιο της σωτηρίας
του (του κόσμου).

2. Τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου καὶ τὴν τῶν
πάντων κτίσιν πολλοὶ
διαφόρως ἐξειλήφασιν, καὶ ὡς ἕκαστος
ἠθέλησεν, οὕτως καὶ ὠρίσατο.
Οἱ μὲν γὰρ αὐτομάτως, καὶ ὡς ἔτυχε, τὰ πάντα
γεγενῆσθαι λέγουσιν,

Πριν όμως διηγηθούμε την ιστορία της
ενανθρωπήσεως, πρέπει πρώτα να πούμε
για τη δημιουργία του σύμπαντος και για το
Δημιουργό Θεό του. Έτσι, θα μπορεί
κάποιος δικαιολογημένα ν' αποδώσει στο
Λόγο και την αναδημιουργία

ὡς οἱ Ἐπικούρειοι, οἳ καὶ τῆν τῶν ὄλων
πρόνοιαν καθ' ἑαυτῶν οὐκ
εἶναι μυθολογοῦντες, ἄντικρυς παρὰ τὰ
ἐναργῆ καὶ φαινόμενα λέγοντες.
Εἰ γὰρ αὐτομάτως τὰ πάντα χωρὶς προνοίας
κατ' αὐτοὺς γέγονεν,
ἔδει τὰ πάντα ἀπλῶς γεγενῆσθαι καὶ ὅμοια
εἶναι καὶ μὴ διάφορα. Ὡς
γὰρ ἐπὶ σώματος ἑνὸς ἔδει τὰ πάντα εἶναι
ἥλιον ἢ σελήνην, καὶ ἐπὶ τῶν
ἀνθρώπων ἔδει τὸ ὅλον εἶναι χεῖρα, ἢ
ὀφθαλμόν, ἢ πόδα. Νῦν δὲ οὐκ
ἔστι μὲν οὕτως· ὀρώμεν δὲ τὸ μὲν, ἥλιον· τὸ
δέ, σελήνην· τὸ δέ, γῆν· καὶ
πάλιν ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, τὸ μὲν,
πόδα· τὸ δέ, χεῖρα· τὸ
δέ, κεφαλὴν. Ἡ δὲ τοιαύτη διάταξις οὐκ
αὐτομάτως αὐτὰ γεγενῆσθαι
γνωρίζει, ἀλλ' αἰτίαν τούτων προηγεῖσθαι
δείκνυσιν· ἀφ' ἧς καὶ τὸν
διαταξάμενον καὶ πάντα ποιήσαντα Θεὸν ἔστι
νοεῖν.
Ἄλλοι δέ, ἐν οἷς ἔστι καὶ ὁ μέγας παρ' Ἑλλήσι
Πλάτων, ἐκ
προὔποκειμένης καὶ ἀγενήτου ὕλης
πεποιηκέναι τὸν Θεὸν τὰ ὅλα
διηγοῦνται· μὴ ἂν γὰρ δύνασθαι τι ποιῆσαι
τὸν Θεὸν εἰ μὴ προὔπέκειτο
ἡ ὕλη· ὥσπερ καὶ τῶ τέκτονι προὔποκεισθαι
δεῖ τὸ ξύλον, ἵνα καὶ
ἐργάσασθαι δυναθῆ. Ὁὐκ ἴσασι δὲ τοῦτο λέγοντες ὅτι ἀσθένειαν
περιτιθέασι τῷ Θεῷ· εἰ γὰρ
οὐκ ἔστι τῆς ὕλης αὐτὸς αἴτιος, ἀλλ' ὅπως ἐξ
ὑποκειμένης ὕλης ποιεῖ
τὰ ὄντα, ἀσθενῆς εὐρίσκεται, μὴ δυνάμενος
ἄνευ τῆς ὕλης ἐργάσασθαι
τι τῶν γενομένων· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τοῦ
τέκτονος ἀσθενεία ἔστι τὸ μὴ
δύνασθαι χωρὶς τῶν ξύλων ἐργάσασθαι τι τῶν
ἀναγκαίων.

του κόσμου, του οποίου εἶναι καὶ ο ἀρχικός
δημιουργός. Τίποτε το αντιφατικό
δεν υπάρχει: μ' Αὐτόν που ο Θεός Πατέρας
ἔφτιαξε τον κόσμο, μ' Αὐτόν
καταστρώνει τώρα καὶ το σχέδιο της σωτηρίας
του (του κόσμου).
Τη δημιουργία του κόσμου καὶ του σύμπαντος
πολλοὶ την σκέφτηκαν με
διαφορετικό τρόπο· ὅπως ἤθελε ο καθένας,
ἔτσι καὶ την ἐπινόησε.
Ἄλλοι, ὅπως οἱ Ἐπικούρειοι, λένε ὅτι ὅλα
ἐγίναν ἀπὸ μόνου τους, στην τύχη.
Αυτοὶ υποστηρίζουν με μυθοπλασίες ὅτι δεν
υπάρχει καμία πρόνοια στον κόσμο·
υποστηρίζουν τὰ ἀντίθετα στα ολοφάνερα.
Αν λοιπόν, σύμφωνα με τὴ θεωρία τους, ὅλα
ἐγίναν χωρὶς φροντίδα, ἀπὸ μόνου
τους, θα ἔπρεπε ὅλα νὰ εἶναι ἀπλὰ καὶ ὅμοια,
ὄχι διαφορετικὰ μεταξύ τους. Θα
ἔπρεπε στο σύμπαν ὅλα ν' ἀποτελοῦν ἕνα
σῶμα, ἥλιο ἢ σελήνη· καὶ οἱ
ἀνθρώποι νὰ εἶναι ὅλοι ἕνα, ἢ χεῖρι ἢ μάτι ἢ
πόδι. Στην πραγματικότητα ὅμως
δεν εἶναι ἔτσι. Βλέπουμε τὸ ἕνα ἄστρο νὰ εἶναι
ἥλιος· τὸ ἄλλο, σελήνη· τὸ ἄλλο,
γῆ. Το ἴδιο καὶ στο ἀνθρώπινο σῶμα: ἄλλο
μέρος εἶναι πόδι, ἄλλο χεῖρι, ἄλλο
κεφάλι. Αὐτὴ ἡ διάκριση δείχνει ὅτι τὰ
πράγματα δεν προήλθαν ἀπὸ μόνου τους
τυχαία, ἀλλὰ προηγείται ἡ αἰτία που τὰ
δημιούργησε. Κι ἀπὸ τὴν τάξη αὐτὴ
εὐκόλα οδηγούμαστε στο Θεό, ο οποίος
δημιούργησε καὶ τακτοποίησε τὰ πάντα.
Ἄλλοι πάλι, μεταξύ τους καὶ ο σπουδαῖος
Ἕλληνας φιλόσοφος Πλάτων, λένε
ὅτι ο Θεός τὰ δημιούργησε ὅλα ἀπὸ
προϋπάρχουσα καὶ αἰώνια ὕλη. Διότι
(λένε), δεν θα μπορούσε νὰ κατασκευάσει κάτι
ο Θεός, ἀν δεν προϋπήρχε ἡ ὕλη
(το υλικὸ κατασκευής). Ὅπως ο ξυλουργός
πρέπει νὰ ἔχει ξύλα, γιὰ νὰ

Καὶ καθ' ὑπόθεσιν γάρ, εἰ μὴ ἦν ἡ ὕλη, οὐκ ἂν εἰργάσατό τι ὁ Θεός. Καὶ πῶς ἔτι ποιητῆς καὶ δημιουργοῦς ἂν λεχθεῖν ἐξ ἐτέρου τὸ ποιεῖν ἐσχηκώς, λέγω δὴ ἐκ τῆς ὕλης; Ἔσται δέ, εἰ οὕτως ἔχει, κατ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς τεχνίτης μόνον καὶ οὐ κτίστης εἰς τὸ εἶναι, εἴ γε τὴν ὑποκειμένην ὕλην ἐργάζεται, τῆς δὲ ὕλης οὐκ ἔστιν αὐτὸς αἴτιος. Καθόλου γὰρ οὐδὲ κτίστης ἂν λεχθεῖν, εἴ γε μὴ κτίζει τὴν ὕλην, ἐξ ἧς καὶ τὰ κτισθέντα γέγονεν. Οἱ δὲ ἀπὸ τῶν αἰρέσεων ἄλλον ἑαυτοῖς ἀναπλάττονται δημιουργὸν τῶν πάντων παρὰ τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τυφλώττοντες μέγα καὶ περὶ ἃ φθέγγονται. Τοῦ γὰρ Κυρίου λέγοντος πρὸς τοὺς Ἰουδαίους· "Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ κτίσας ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; καὶ εἶπεν· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν"· εἶτα σημαίνων τὸν κτίσαντά φησιν· «Ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω», πῶς οὗτοι ξένην τοῦ Πατρὸς τὴν κτίσιν εἰσάγουσιν; εἰ δὲ κατὰ τὸν Ἰωάννην πάντα περιλαβόντα καὶ λέγοντα "πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν", πῶς ἂν ἄλλος εἴη ὁ δημιουργός, παρὰ τὸν Πατέρα τοῦ Χριστοῦ;

3. Ταῦτα μὲν οὗτοι μυθολογοῦσιν. Ἡ δὲ ἔνθεος διδασκαλία καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν πίστις τὴν μὲν τούτων ματαιολογίαν ὡς ἀθεότητα

μπορέσει να τα επεξεργαστεί. Δεν καταλαβαίνουν ότι, λέγοντας κάτι τέτοιο, αποδίδουν αδυναμία στο Θεό. Διότι, αν δεν είναι Αυτός αἴτιος υπάρξεως της ὕλης και υποχρεωτικά όλα τα κατασκευάζει ἀπὸ προϋπάρχουσα ὕλη, τότε εἶναι ἀδύναμος· διότι δεν μπορεί χωρὶς ὕλη να κάμει κάποιο κτίσμα. Ὅπως ακριβῶς ο ξυλουργός, αδυνατεῖ να κάνει κάποιο χρήσιμο αντικείμενο χωρὶς ξύλα. Να το πούμε υποθετικά: αν δεν υπήρχε ὕλη, τίποτε δεν θα δημιουργούσε ο Θεός. Και πῶς θα τον ονομάζαμε τεχνίτη και δημιουργό, εφόσον ἄλλος –εννοῶ ἡ ὕλη– θα του ἔδινε το δικαίωμα κατασκευῆς; Αν ἦταν ἔτσι τα πράγματα, ο Θεός θα ἦταν γι' αὐτοὺς ὄχι δημιουργός ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία στην ὑπαρξη, ἀλλὰ μόνον τεχνίτης· διότι θα επεξεργαζόταν προϋπάρχουσα ὕλη, χωρὶς να εἶναι αὐτὸς ο δημιουργός της. Δεν θα θεωρούταν δημιουργός, ἐπειδὴ δεν φτιάχνει το υλικό (ὕλη) ἀπὸ το οποίο να προέρχονται τα δημιουργήματα. Οἱ αἰρετικοὶ πάλι ἐπινοοῦν ἄλλο δημιουργό των κτισμάτων και ὄχι τον Πατέρα του Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Αποδείχνονται πωρωμένοι σε ὅσα λένε. Διότι ο Κύριος εἶπε στους Ἰουδαίους: «Δεν γνωρίζετε ὅτι ἀπὸ τὴν ἀρχή, που ο Θεός ἐπλασε τους ἀνθρώπους, τους ξεχώρισε

διαβάλλει. Ούτε γὰρ αὐτομάτως, διὰ τὸ μὴ ἀπρονόητα εἶναι, οὔτε ἐκ προϋποκειμένης ὕλης, διὰ τὸ μὴ ἀσθενῆ εἶναι τὸν Θεόν· ἀλλ' ἐξ οὐκ ὄντων καὶ μηδαμῆ μηδαμῶς ὑπάρχοντα τὰ ὅλα εἰς τὸ εἶναι πεποικέναι τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Λόγου οἶδεν, ἢ φησὶ διὰ μὲν Μωϋσέως· "Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν"· διὰ δὲ τῆς ὠφελιμωτάτης βίβλου τοῦ Ποιμένος· "Πρῶτον πάντων πίστευσον, ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ Θεός, ὁ τὰ πάντα κτίσας καὶ καταρτίσας, καὶ ποιήσας ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι". Ὅπερ καὶ ὁ Παῦλος σημαίνων φησὶ· "Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι Θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι." Ὁ Θεὸς γὰρ ἀγαθός ἐστι, μᾶλλον δὲ πηγὴ τῆς ἀγαθότητος ὑπάρχει· ἀγαθῶ δὲ περὶ οὐδενὸς ἂν γένοιτο φθόνος· ὅθεν οὐδενὶ τοῦ εἶναι φθονήσας, ἐξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα πεποίηκε διὰ τοῦ ἰδίου Λόγου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐν οἷς πρὸ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς τὸ ἀνθρώπων γένος ἐλεήσας, καὶ θεωρήσας ὡς οὐχ ἰκανὸν εἶη κατὰ τὸν τῆς ἰδίας γενέσεως λόγον διαμένειν αἰεὶ, πλέον τι χαριζόμενος αὐτοῖς, οὐχ ἀπλῶς, ὥσπερ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς ἄλογα ζῶα, ἔκτισε τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ εἰκόνα ἐποίησεν αὐτούς, μεταδοὺς αὐτοῖς καὶ τῆς τοῦ ἰδίου Λόγου δυνάμεως, ἵνα ὥσπερ σκιάς τινὰς ἔχοντες τοῦ Λόγου καὶ γενόμενοι λογικοὶ διαμένειν ἐν μακαριότητι δυνηθῶσι, ζῶντες τὸν ἀληθινὸν καὶ ὄντως τῶν ἀγίων ἐν παραδείσῳ βίον.

σε ἄνδρα καὶ γυναῖκα; Καὶ ἔδωσε τὴν ἐντολή· λόγῳ τῆς φυσικῆς ἔλξης πρὸς τὴν γυναῖκα, θ' ἀφήσει ὁ ἄνδρας τοὺς γονεῖς του καὶ θα συζευχθεῖ τὴν γυναῖκα του· ἔτσι οἱ δύο θα γίνουν ἓνα σῶμα». Καὶ αλλοῦ, δείχνοντας τὸν δημιουργό, λέει: «Αὐτοὺς που ὁ Θεὸς ἔνωσε με γάμο, νὰ μὴν τοὺς χωρίζει ὁ ἄνθρωπος». Πῶς, μετὰ ἀπ' αὐτὰ, θεωροῦν ὅτι ἡ δημιουργία δὲν ἔχει καμία σχέση με τὸν Πατέρα; Αφοῦ ὁ ευαγγελιστὴς Ἰωάννης, που τὰ διηγείται ὅλα με ἀκρίβεια, μας λέει: «ὅλα αὐτὸς τὰ ἔκαμε· καὶ τίποτε δὲν ὑπάρχει που νὰ μὴν το ἔκαμε»· πῶς, λοιπόν, εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄλλος ὁ δημιουργός καὶ ὄχι ὁ Πατέρας τοῦ Χριστοῦ; Αὐτοὺς τοὺς μύθους λοιπόν λένε αὐτοί. Ἡ θεία ὁμως διδασκαλία καὶ ἡ πίστη στο Χριστὸ ἀποδείχνει ὅτι αποτελοῦν ἀθεΐα τὰ φληναφήματα ὅλων αὐτῶν. Τα κτίσματα δὲν προήλθαν ἀπὸ μόνους, ἐπειδὴ δὲν ἔγιναν χωρὶς πρόνοια· οὔτε ἔγιναν ἀπὸ προϋπάρχουσα ὕλη, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀνίκανος νὰ κάνει κάτι τέτοιο. Γνωρίζει καλὰ (ἡ θεία διδασκαλία) ὅτι ὅλα δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸ μηδέν· τὰ ἔφερε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ἀνυπαρξία στὴν ὑπαρξη με τὸ Λόγο του. Τὸ λέει ὁ Μωϋσῆς: «Στὴν ἀρχή, δημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τὴ γη». Μας το διηγείται καὶ τὸ πολὺ ωφέλιμο βιβλίον τοῦ Ποιμένα: «Πάνω ἀπ' ὅλα πίστεψε ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἓνας· εἶναι Αὐτὸς που ὅλα τὰ δημιούργησε καὶ τὰ ἔβαλε σὲ τάξη· Αὐτὸς που τὰ ἔφερε στὴν ὑπαρξη ἀπὸ τὸ μηδέν». Αὐτὸ το ἐπισημαίνει καὶ ὁ Παῦλος λέγοντας: «Με τὴν πίστη κατανοοῦμε ὅτι οἱ αἰῶνες δημιουργήθηκαν με τὸ λόγον τοῦ Θεοῦ, ὥστε ὅσα βλέπουμε νὰ μὴν ἔχουν γίνῃ ἀπ' αὐτὰ που φαίνονται».

Είδως δὲ πάλιν τὴν ἀνθρώπων εἰς ἀμφοτέρα
νεύειν δυναμένην
προαίρεσιν, προλαβὼν ἠσφαλίσατο νόμῳ καὶ
τόπῳ τὴν δοθεῖσαν
αὐτοῖς χάριν. Εἰς τὸν ἑαυτοῦ γὰρ παράδεισον
αὐτοὺς εἰσαγαγὼν,
ἔδωκεν αὐτοῖς νόμον· ἵνα εἰ μὲν φυλάξαιεν
τὴν χάριν καὶ μένοιεν καλοί,
ἔχωσι τὴν ἐν παραδείσῳ ἄλυπον καὶ
ἀνώδυνον καὶ ἀμέριμνον ζωὴν,
πρὸς τῷ καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς ἀφθαρσίας
αὐτοὺς τὴν ἐπαγγελίαν ἔχειν·
εἰ δὲ παραβαῖεν καὶ στραφέντες γένοιντο
φαῦλοι, γινώσκουσιν ἑαυτοὺς
τὴν ἐν θανάτῳ κατὰ φύσιν φθορὰν
ὑπομένειν, καὶ μηκέτι μὲν ἐν
παραδείσῳ ζῆν, ἔξω δὲ τούτου λοιπὸν
ἀποθνήσκοντας μένειν ἐν τῷ
θανάτῳ καὶ ἐν τῇ φθορᾷ.
Τοῦτο δὲ καὶ ἡ θεία γραφὴ προσημαίνει
λέγουσα ἐκ προσώπου τοῦ
Θεοῦ· "Ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ
παραδείσῳ βρώσει φαγῆ·
ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκου καλὸν καὶ
πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπὸ
αὐτοῦ· ἢ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγησθε, θανάτῳ
ἀποθανεῖσθε." Τὸ δὲ θανάτῳ
ἀποθανεῖσθε", τί ἂν ἄλλο εἴη ἢ τὸ μὴ μόνον
ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ καὶ ἐν
τῇ τοῦ θανάτου φθορᾷ διαμένειν;

Ο Θεός λοιπόν είναι αγαθός ή καλύτερα η
πηγή της αγαθωσύνης· στον αγαθό
μάλιστα δεν δημιουργείται φθόνος για τίποτε.
Γι' αυτό το λόγο, χωρίς να φθονεί
την ύπαρξη κανενός, δημιούργησε τα πάντα
ἀπὸ το μηδέν (ἀνυπαρξία) με το
δικό του Λόγο, τον Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό.
Περισσότερο ἀπ' ὅλα τα δημιουργήματα ο
Θεός ἐλέησε το ἀνθρώπινο γένος·
ἐπειδὴ εἶδε ὅτι δεν μπορεῖ να μένει για πάντα
σύμφωνα με τις ικανότητες που
πλάστηκε, χάρισε στους ἀνθρώπους
περισσότερα χαρίσματα. Τους ἐπλάσε ὄχι
με ἀπλό τρόπο, ὅπως τα ἀλόγα ζῶα, ἀλλὰ ν'
ἀποτελοῦν δική Του εἰκόνα·
τους μετέδωσε τὴ δύναμη του δικού του
Λόγου.
Ἔτσι, να ἔχουν πάνω τους σαν σκιές
εκτυπώματα του Λόγου και να γίνουν
λογικοί· να μποροῦν να φτάσουν στην εὐτυχία,
ζώντας τὴν ἀληθινὴ και ὄντως
παραδεισένια ζωὴ των Ἁγίων.
Ἐπειδὴ πάλι ο Θεός γνῶριζε ὅτι ἡ θέληση των
ἀνθρώπων ἔχει τὴ δυνατότητα να
κλίνει και πρὸς τα δύο, πρόλαβε και
εξασφάλισε με νόμο και τόπο τὴ χάρη που
τους ἔδωσε. Τους ἔβαλε δηλαδὴ στον
παραδεισο και τους ἔδωσε νόμο να τηροῦν.
Ὅστε, ἀν φυλάξουν τὴ χάρη και παραμείνουν
καλοί, θ' ἀπολαμβάνουν
στον παράδεισο ἀμέριμνη ζωὴ χωρίς λύπες και
πόνους· και ἐπιπλέον θα ἔχουν
και τὴν ὑπόσχεση ὅτι θα γευτοῦν τὴν οὐράνια
ἀφθαρσία. Εἰάν ὅμως παραβοῦν
το νόμο και γίνουν κακοί με τὴν ἀπομάκρυνση
ἀπὸ το Θεό, να γνωρίζουν ὅτι
θα υποστοῦν τὴ φυσικὴ φθορὰ του θανάτου·
δεν θα ζουν πλέον στον
παραδεισο· θα πεθαίνουν ἔξω ἀπ' αὐτόν και
θα παραμένουν στο θάνατο και
τὴ φθορὰ.

	<p>Αυτό το επισήμανε εκ των προτέρων και η Αγία Γραφή (στους πρωτοπλάστους), αναφέροντας τα λόγια του Θεού: «Έχετε άδεια να τρώτε από τους καρπούς κάθε δέντρου στον παράδεισο· δεν θα φάτε μόνον από το δέντρο της γνώσεως του καλού και του κακού· την ημέρα που θα φάτε απ' αυτό, θα πεθάνετε». Η φράση "θα πεθάνετε" δεν δηλώνει μόνο το θάνατο αλλά και την αιώνια παραμονή στη φθορά του θανάτου.</p>
<p>4. Ἴσως θαυμάζεις τί δήποτε περι τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου προθέμενοι λέγειν, νῦν περι τῆς ἀρχῆς τῶν ἀνθρώπων διηγούμεθα. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐκ ἀλλότριόν ἐστι τοῦ σκοποῦ τῆς διηγήσεως. Ἀνάγκη γὰρ ἡμᾶς λέγοντας περι τῆς εἰς ἡμᾶς ἐπιφανείας τοῦ Σωτῆρος, λέγειν καὶ περι τῆς τῶν ἀνθρώπων ἀρχῆς, ἵνα γινώσκῃς ὅτι ἡ ἡμῶν αἰτία ἐκείνῳ γέγονε πρόφασις τῆς καθόδου, καὶ ἡ ἡμῶν παράβασις τοῦ Λόγου τὴν φιλανθρωπίαν ἐξεκαλέσατο, ὥστε καὶ εἰς ἡμᾶς φθάσαι καὶ φανῆναι τὸν Κύριον ἐν ἀνθρώποις. Τῆς γὰρ ἐκείνου ἐνσωματώσεως ἡμεῖς γεγόναμεν ὑπόθεσις, καὶ διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἐφιλανθρωπεύσατο καὶ ἐν ἀνθρωπίνῳ γενέσθαι καὶ φανῆναι σώματι. Οὕτως μὲν οὖν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον πεποίηκε, καὶ μένειν ἠθέλησεν ἐν ἀφθαρσίᾳ· ἄνθρωποι δὲ κατολιγωρήσαντες καὶ ἀποστραφέντες τὴν πρὸς τὸν Θεὸν κατανόησιν, λογισάμενοι δὲ καὶ ἐπινοήσαντες ἑαυτοῖς τὴν κακίαν, ὥσπερ ἐν τοῖς πρώτοις ἐλέχθη, ἔσχον τὴν προαπειληθεῖσαν τοῦ θανάτου κατάκρισιν, καὶ λοιπὸν οὐκ ἔτι</p>	<p>Ἴσως ν' απορείς γιατί τέλος πάντων ἐνῶ ἔχω τὴν πρόθεση νὰ μιλήσω γιὰ τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Λόγου, ἐγὼ τώρα διηγούμαι γιὰ τὴν πλάση τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ κι αὐτὸ δὲν εἶναι ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ σκοπὸ τῆς πραγματείας μου. Διότι εἶναι ἀνάγκη, ἐφόσον μιλοῦμε γιὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Σωτήρα στὴ γῆ, νὰ πούμε καὶ γιὰ δημιουργία τῶν ἀνθρώπων· ἐτσι ὥστε νὰ γνωρίζεις ὅτι ἡ δικὴ μας αἰτία ἐγένε ἡ ἀφορμὴ γιὰ νὰ κατέβει στὴ γῆ· ἡ δικὴ μας παράβαση προκάλεσε τὴ φιλευσπλαχνία τοῦ Λόγου γιὰ μας, ὥστε νὰ ἔλθει κοντὰ μας ὁ Κύριος καὶ νὰ παρουσιαστῆί στους ἀνθρώπους. Γιὰ δικὴ μας ὑπόθεση Ἐκεῖνος σαρκώθηκε· καὶ γιὰ τὴ δικὴ μας σωτηρία, ἀπὸ υπερβολικὴ ἀγάπη γιὰ μας, καταδέχτηκε νὰ ντυθεῖ καὶ ἐμφανιστεῖ μὲ ἀνθρώπινο σῶμα. Ἐτσι, λοιπὸν, ἐπλασε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ θέλησε νὰ μείνει στὴν κατάσταση τῆς ἀφθαρσίας. Οἱ ἀνθρωποὶ ὁμῶς ἀδιαφόρησαν καὶ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸ Θεό. Σκέφτηκαν καὶ ἐπινόησαν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους τὴν κακία. Καὶ ὅπως εἶπαμε προηγουμένως, καταδικάστηκαν στὴν ποινὴ τοῦ θανάτου, μὲ τὴν ὁποία τους εἶχε</p>

ὡς γεγόνασι διέμενον· ἄλλ'
ὡς ἐλογίζοντο διεφθείροντο· καὶ ὁ θάνατος
αὐτῶν ἐκράτει βασιλεύων.
Ἦ γὰρ παράβασις τῆς ἐντολῆς εἰς τὸ κατὰ
φύσιν αὐτοὺς ἐπέστρεφεν,
ἵνα, ὥσπερ οὐκ ὄντες γεγόνασιν, οὕτως καὶ
τὴν εἰς τὸ μὴ εἶναι φθορὰν
ὑπομείνωσι τῷ χρόνῳ εἰκότως.
Εἰ γὰρ φύσιν ἔχοντες τὸ μὴ εἶναι ποτε, τῆ τοῦ
Λόγου παρουσίᾳ καὶ
φιλανθρωπίᾳ εἰς τὸ εἶναι ἐκλήθησαν,
ἀκόλουθον ἦν κενωθέντας τοὺς
ἀνθρώπους τῆς περὶ Θεοῦ ἐννοίας καὶ εἰς τὰ
οὐκ ὄντα ἀποστραφέντας,
οὐκ ὄντα γὰρ ἐστὶ τὰ κακά, ὄντα δὲ τὰ καλά,
ἐπειδὴ περ ἀπὸ τοῦ ὄντος
Θεοῦ γεγόνασι, κενωθῆναι καὶ τοῦ εἶναι ἀεὶ.
Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ
διαλυθέντας μένειν ἐν τῷ θανάτῳ καὶ τῇ
φθορᾷ.

Ἔστι μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἄνθρωπος
θνητός, ἅτε δὴ ἐξ οὐκ ὄντων
γεγονός. Διὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν ὄντα
ὁμοίωσιν, ἣν εἰ ἐφύλαττε διὰ τῆς
πρὸς αὐτὸν κατανοήσεως, ἤμβλυεν ἂν τὴν
κατὰ φύσιν φθορὰν, καὶ
ἔμεινεν ἄφθαρτος· καθάπερ ἡ σοφία φησὶν·
"Προσοχὴ νόμων, βεβαίωσις
ἀφθαρσίας"· ἄφθαρτος δὲ ὢν, ἔζη λοιπὸν
ὡς Θεός, ὡς που καὶ ἡ θεία
γραφὴ τοῦτο σημαίνει λέγουσα· "Ἐγὼ εἶπα
θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ ὑψίστου
πάντες· ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι
ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων
πίπτετε."

προειδοποιήσῃ ο Θεός· στο εξής δεν ζούσαν
στην κατάσταση για την οποία είχαν πλαστεί.
Οι λογισμοί τους ἔφερναν τη
φθορά και ο θάνατος κυρίευε. Μάλιστα, η
παράβαση της εντολής τους
επανεφερε στη φυσική τους κατάσταση ὥστε,
ὅπως ἦταν πριν υπάρξουν, ἐτσι
καὶ τώρα με τὴν πάροδο του χρόνου να
υφίστανται τη φθορά που οδηγεί στην
ανυπαρξία (καὶ πάλι).
Διότι, αν η φύση τους ἦταν τέτοια ὥστε να μην
υπάρχουν κάποτε,